

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu järjestö tai yhdistys

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Näkemyksen muodostaminen ehdotetun kokonaisuudessaan kannatettavuudesta on SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan haastavaa. Ehdotettu kokonaisuus on kiinteässä yhteydessä lastensuojelulain kokonaisuudistuksen 1. vaiheeseen (HE 149/2025) ja sosiaalihuollon muutosta koskevassa lausuntoluonnoksessa esitettyihin muutoksiin lapsille ja perheille kohdennettuun sosiaalihuoltoon, minkä vuoksi nyt käsillä olevan lausuntoluonnoksen kokonaisuuden ja sen vaikutusten hahmottaminen olisi edellyttänyt samanaikaista perehtymistä jo hyväksytyyn lastensuojelulain muutokseen ja sosiaalihuoltolakiin ehdotettuihin muutoksiin. Ehdotukseen sisältyy myös useita nyt voimassa olevaan lakiin sisältyviä säännöksiä, jotka vaikuttavat kokonaisuuteen ja siten sen kannattavuuden arviointiin. Lausuntopalautteelle annettu määräaika huomioon ottaen riittävän laaja-alainen perehtyminen ehdotettuun kokonaisuuteen vaikuttavien lakien esitöihin ei ole ollut riittävässä määrin mahdollista, mikä heikentää mahdollisuutta arvioida ja ottaa kantaa ehdotuksen kannatettavuuteen.

Todettakoon, että käytännössä edellä mainittu tarkoittaa myös sitä, että ehdotettua lakia tulkitsevan ja soveltavan henkilön tulee jatkossa perehtyä lastensuojelulain kokonaisuudistuksen 1. vaiheen lain esitöihin, nyt käsillä olevan muutosehdotuksen esitöihin sekä aiempien lastensuojelulakia ja sen muuttamista koskeviin esitöihin, jotta lain kokonaisuus on hahmotettavissa lainsäätäjän

tarkoittaminen tavoin. Sosiaalihuoltolain ja ehdotetun lain rajapinnan hahmottamiseksi lain tulkitsijan ja soveltajan on perehdyttävä myös sosiaalihuoltolain muutosta koskeviin esitöihin.

Sinänsä SOS-Lapsikylä suhtautuu myönteisesti lain rakenteen muuttamiseen ehdotetulla tavalla. Lain nimen muuttaminen vaikuttaa järjestön näkemyksen mukaan kuitenkin keinotekoiselta ratkaisulta siihen nähden, että ehdotuksessa käytetään kautta linjan nyt voimassa olevan lastensuojelulain terminologiaa, joskin lapsi- ja perhekohtainen käsite ehdotetaan poistettavaksi lastensuojelusanan edestä.

Ehdotukseen sisältyvien uusien säännösten yksityiskohtaiset perustelut ovat pääsääntöisesti hyvin niukkoja turvahenkilöä koskevaa sääntelyä lukuun ottamatta, eivätkä ne anna riittävää tukea ehdotuksen kannatettavuuden arviointiin tai myöhempään ehdotettujen säännösten tulkintaan ja soveltamiseen ehdotuksen mahdollisesti voimaantultua. Etenkin lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevaan säännökseen ehdotetut muutokset on yksityiskohtaisissa perusteluissa avattu ja perusteltu lapsen edun ja oikeuksien toteutumisen sekä asianosaisten oikeusturvan näkökulmasta katsottuna erittäin puutteellisesti, vaikka säännökseen esitetään hyvin merkittäviä muutoksia huostaanoton ja sijaishuollon järjestämisen edellytyksiin.

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Esitysluonnoksen tavoitteena on vahvistaa painopisteen siirtoa perustason palveluihin.

SOS-Lapsikylä toteaa, että pyrkimystä havaita sosiaaliset ongelmat mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja ongelmien selvittämistä yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa on korostettu jo vuoden 1984 lastensuojelulain hallituksen esityksessä. Lainsäätäjä on tuolloin todennut, että lastensuojelun kannalta on ensisijaisen tärkeätä, että yleiset kaikille tarkoitetut palvelut samoin kuin eräät pääasiassa aikuisille tarkoitetut palvelut tukevat lasten kotikasvatusta. Ongelmien syntymisen ehkäisemisen sekä varhaisen avun ja tuen järjestämisen perusedellytys on lainsäätäjän mukaan se, että perustason palvelussa havaitaan tai ennakoidaan lapsen ja perheen avun ja tuen tarve ja että siellä on tarvittaessa valmius ohjata apua tarvitsevat käyttämään erityispalveluja. (HE 13/1984, s. 18–20). Myös vuonna 2008 voimaan tulleen lastensuojelulain hallituksen esityksessä korostettiin tavoitetta siitä, että lasten ongelmat havaitaan mahdollisimman varhain, jotta lapselle tai perheelle voidaan antaa heidän tarvitsemaansa erityistä tukea ongelmien kärjistyksen ehkäisemiseksi. (HE 2525/2006, s. 80). Sosiaalihuoltolain hallituksen esityksen (HE 164/2014, s. 1) mukaan lain tarkoitus on siirtää painopistettä erityispalveluista yleispalveluihin, ja tavoitteena on madaltaa tuen hakemisen kynnyksiä ja turvata tarvittava tuki lapsille ja perheille oikea-aikaisesti ilman lastensuojelun asiakkuutta.

Edellä mainittu huomioon ottaen SOS-Lapsikylä korostaa, ettei pelkästään lainsäädännöllä ole voitu turvata lasten ja perheiden sosiaalisten ongelmien havaitsemista ja niihin vastaamista riittävän varhaisessa vaiheessa. Lainsäädäntö ei itsessään riitä turvaamaan varhaista tunnistamista ja tukea. Laki ei itsessään suojele lasta, vaan sen tekevät lakia soveltavat ja sen toimeenpanosta vastaavat henkilöt. Järjestön näkemyksen mukaan kysymys onkin ennen kaikkea lasten ja perheiden parissa toimivien henkilöiden arvoista ja asenteista – rohkeudesta ottaa puheeksi ja puuttua lapsen tilanteeseen – sekä kyvystä tunnistaa riskitekijät yksittäisen lapsen tilanteessa. Edellä mainittuihin tuleekin voimakkaasti vaikuttaa yhteiskunnallisessa keskustelussa, jotta tavoite lapsen ja perheiden haasteiden ja pulmien riittävän varhaisesta havaitsemisesta ja ongelmien kärjistymistä ehkäisevästä tuesta voi tosiasiallisesti toteutua. Tavoitteen toteutuminen edellyttää kaikkien lasten ja perheiden kanssa kosketuksissa olevien tahojen yhteistä tahtoa ja panosta riippumatta siitä, onko kyseessä julkisen, yksityisen tai kolmannen sektorin toimija.

Ehdotuksen tavoitteena on selkiyttää lastensuojelua 0–17-vuotiaiden viimesijaisena palveluna tilanteissa, joissa lapsen todetaan olevan erityisen suojelun tarpeessa. Tavoitetta konkretisoidaan selkiyttämällä sosiaalihuoltolain mukaisen erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen ja lastensuojelun asiakkuuden käynnistymisen välistä rajapintaa. Tämä tehdään muuttamalla ja nostamalla lastensuojelun asiakkuuden kriteeristöä ja kynnystä. Samalla muutetaan osittain huostaanoton ja sijaishuoltoon sijoittamisen edellytyksiä. Esitysluonnoksen mukaan tavoitteena on, että hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki tarjoaisivat tukea ja tarvittavia palveluja mahdollisimman matalalla kynnyksellä jo ennen lastensuojelun asiakkuutta ja lastensuojelun asiakkuuden aikana ensisijaisesti avohuollon keinoin.

YK:n sijaishuollon ohjeet hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa 20.11.2009. Ohjeessa korostetaan sijaishuollon tarpeen ehkäisyä kansallisen politiikan keinoin ja kehoitetaan panostamaan lasten ja perheiden varhaiseen tukeen esimerkiksi ehkäisemällä lapsiperheiden köyhyyttä ja tukemalla huoltajia vanhemmuustehtävässään. Ohjeen mukaan perhe on yhteiskunnan perusyksikkö ja luonnollinen ympäristö lasten kasvulle, hyvinvoinnille ja suojelulle, minkä vuoksi ensisijaisesti tulisi pyrkiä siihen, että lapsen olisi mahdollista jäädä vanhempiensa hoitoon. (Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 1/2018, s. 3 ja 6) Myös Lapsen oikeuksien komitea on lapsen oikeutta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon koskevassa yleiskommentissaan nro 14 (2013) korostanut sitä, että perheen erottamisen estäminen ja perheen yhtenäisyyden säilyttäminen ovat lastensuojelujärjestelmän keskeisiä elementtejä (kappale 60).

Koska lastensuojelun asiakkuuden kynnys tultaisiin ehdotuksen mukaan nostamaan nykyisestä lähemmäs huostaanoton syyperusteita, lapsille ja perheille sosiaalihuoltolain nojalla järjestettävän tuen merkitys lapsen suojelussa sekä lapsen oikeuksien ja edun toteutumisessa korostuu entisestään. Edellä mainittu asettaa järjestön näkemyksen mukaan Helsingin kaupungille ja hyvinvointialueille vahvan veloitteen huolehtia siitä, että lapsille ja perheille tarkoitettu sosiaali- ja terveydenhuolto on tosiasiallisesti matalalla kynnyksellä saavutettavaa, oikea-aikaista, tuen tarvetta vastaavaa ja riittävää sekä vaikuttavaa siten, että lapsen hyvinvointi, kehitys ja terveys tulevat tosiasiallisesti turvatuksi.

Erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen ja lastensuojelun asiakkuuden edellytysten välinen rajapinta on edelleen epäselvä ja tulkinnanvarainen, joskin eroa on esitysluonnoksessa pyritty tekemään muuttamalla lastensuojelun asiakkuuden edellytyksiä koskevan säännöksen sanamuotoa. Myös huostaanoton ja sijaishuoltoon sijoittamisen edellytyksiä koskeva muutosehdotus on epäselvä ja tulkinnanvarainen. Kynnys huostaanotolle on ehdotuksessa nostettu hyvin korkeaksi, mikä voi johtaa siihen, etteivät erityisen suojelun tarpeessa olevat lapset tosiasiallisesti saa tarvitsemaansa erityistä suojelua. SOS-Lapsikylä korostaa, ettei lapsen tuen tarpeet muutu, vähene tai poistu pelkästään lain säännöksiä muuttamalla vaan niihin vaikuttaminen edellyttää aktiivisia toimia, joita ohjaa ensisijaisesti lapsen etu.

Tavoite lain rakenteen selkiyttämisestä on SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan toteutunut. Rakenteen muuttaminen edesauttaa todennäköisesti jossain määrin lain soveltamista, jota kuitenkin heikentää väljät ja tulkinnanvaraiset säännökset. Ehdotuksen mukaisen lain tulkintaa ja soveltamista haastaa järjestön näkemyksen mukaan myös se, että se on valmisteltu useassa eri vaiheessa, minkä lisäksi voimassa olevan lastensuojelulain säännöksissä on ”upotettu” ehdotettujen säännösten väliin.

3. Mikä seuraavista vaihtoehtoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

Rajatumpi uudistus (esim. pelkkä ilmoitus- ja arviointikäytäntöjen täsmentäminen)

Perustelut tiiviisti

SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan lapsen oikeus saada hyvinvointinsa ja kehityksensä kannalta välttämätöntä suojelua sekä ehdotetussa laissa tarkoitettua erityistä suojelua puoltaa rajatumpaa uudistusta. Rajatummassa uudistuksessa tulee keskittyä lasta koskevien ilmoitus- ja yhteydenottokäytäntöjen selkeyttämiseen ja täsmentämiseen siten, että kaikki lasta koskevat yhteydenotot ja ilmoitukset tehtäisiin sosiaalihuoltolain muutosta koskevan ehdotuksen 35 a §:n nojalla ja että tähän lakiehdotukseen sisältyvä 7 § siirretään kokonaisuudessaan sosiaalihuoltolakiin lapsen tuen tarpeen arviointia koskevaksi erityissäännökseksi.

Lapsen tuen tarpeen arvioinnin ja lapsen todellisen tuen tarpeen tunnistamisen kannalta on tärkeää, että laissa säädetään täsmällisesti niistä seikoista, jotka tulee arvioinnin aikana selvittää. Lapsen tuen tarpeen arvioinnin tulee kaikissa tilanteissa perustua lapsen etuun ja sen ensisijaisuuteen toimenpide- ja ratkaisuvaihtoehtoja punnittaessa, jota tulee korostaa myös lapsen tuen tarpeen arviointia koskevan säännöksen sanamuodossa. Mitä varhaisemmassa vaiheessa lapsen tuen tarve tunnistetaan, sen todennäköisemmin ongelmien kärjistyminen voidaan estää järjestämällä oikea-aikaisesti ja riittävästi tuen tarpeisiin vastaavaa tukea siten, että lapsen kehitys, terveys ja hyvinvointi tulee suojelluksi.

Erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen määritelmää on muutettava siten, että nyt voimassa olevasta ja ehdotetusta määritelmästä poistetaan kasvuolosuhteesta tai lapsen käyttäytymisestä aiheutuva vaara lapsen kehitykselle tai terveydelle sosiaalihuoltolain ennaltaehkäisevän luonteen korostamiseksi ja että erityisen tuen tarpeessa oleva lapsi on määritelmän mukaisesti lapsi, jonka kasvuolosuhteet eivät turvaa lapsen kehitystä ja terveyttä.

Tällöin sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain rajapinta selkeytyy siten, että lastensuojelulain mukainen tuki varataan lapsille, joiden kasvuolosuhteet tai oma käyttäytyminen vaarantaa lapsen kehitystä tai terveyttä. Tällöin erityisen suojelun tarpeessa olevat lapset ohjautuvat oikea-aikaisesti lastensuojeluun siten, että avohuollon työskentelyllä on paremmat mahdollisuudet korjata ja lievittää jo vakavaksi kehittyneen sosiaalisen ongelman haittavaikutuksia siten, että lapsen kodin ulkopuolinen sijoitus voidaan estää.

SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan edellä esitetty vastaa Kansallisessa lapsistrategiassa esiteltyä kolmeportaista järjestelmää ja siinä esitettyä päätavoitetta lasten hyvästä elämästä, jota toimiva lasten ja perheiden palvelujärjestelmä tukee. Strategiassa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmä nähdään kolmitasoiseksi järjestyneenä: sen ensimmäisellä tasolla torjutaan terveydellisiä ja sosiaalisia ongelmia ennaltaehkäisyä menetelmin, toisella tasolla pyritään ehkäisemään jo havaittujen sairauksien tai sosiaalisten ongelmien vakavoituminen, ja kolmannella tasolla pyritään korjaamaan ja lievittämään jo vakavaksi kehittyneen sairauden tai sosiaalisen ongelman haittavaikutuksia. (Kansallinen lapsistrategia. VALTIONEUVOSTON JULKAISUJA 2021:8, s. 23)

Lapsistrategian ensimmäinen taso korostaa SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan lapsi- ja perhejärjestöjen matalan kynnyksen toimintojen merkitystä ongelmien ennaltaehkäisyssä ja lasten hyvinvoinnin tukemisessa.

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan lain tarkoituksen rajaaminen selkeyttää sen soveltamisalaa ja määritelmiä koskeva säännös helpottaa ehdotetussa laissa käytettyjen käsitteiden ymmärtämistä. Kun otetaan huomioon lain tarkoituksen rajaaminen vain lastensuojelun asiakkaisiin, ehdotettu muutos säännökseen, joka koskee vastuuta lapsen hyvinvoinnista, on perusteltu. Lastensuojelun keskeisiä periaatteita koskevan säännöksen muuttaminen ehdotetulla tavalla on myös linjassa edellä mainitun kanssa. Järjestön näkemyksen mukaan on myönteistä, että säännöksessä korostetaan lastensuojelun velvollisuutta edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia ehkäisemällä lapsen ja perheen ongelmien syvenemistä. Säännökset ovat selkeitä ja ymmärrettäviä, joten ne lienevät myös käytännössä toimivia.

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan ehdotetun mukainen lastensuojelutarpeen selvitystä koskeva 7 § on siirrettävä kokonaisuudessaan sosiaalihuoltolakiin, jonne se luontevammin kuuluu, koska lapsen lastensuojelun asiakkuus ei ehdotuksen mukaisesti ala ennen kuin hyvinvointialueen toimivaltainen sosiaalityöntekijä toteaa lastensuojelun asiakkuuden edellytysten täyttyvän.

Lastensuojelun asiakkuuden alkamisen kriteeri edellyttää SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan ehdottomasti jatkopohdintaa ja täsmennystä. Esitetystä muodosta lapsen terveydelle ja kehitykselle aiheutuva vakavan vaaran uhka voi lähtökohtaisesti aiheutua mistä tahansa syystä ilman nyt

voimassa olevan lain rajausta siitä, että riskin tulee aiheutua nimenomaisesti kasvuolosuhteesta, lapsen huolenpidon puutteesta tai lapsen käyttäytymisestä johtuvasta syystä.

Ehdotetun säännöksen perusteella lastensuojelun asiakkuus voi alkaa myös siksi, että lapsen kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantua ja lapsen erityisen suojelun tarve edellyttää ehdotetun lain mukaisia toimenpiteitä. Lapsen kasvuolosuhteisiin kohdistuva vakavan vaaran uhka voitaisiin käytännössä tulkita myös siten, että lapsen lastensuojelun asiakkuus saattaisi alkaa esimerkiksi lapsen kodin vesivahingon tai tulipalon takia – toki edellyttäen, että lapsi tarvitsee tästä syystä ehdotetun lain mukaisia toimenpiteitä. Nyt voimassa oleva lastensuojelulaki suojelee lapsen kehitystä ja terveyttä kasvuolosuhteen puutteen aiheuttamalta vaaralta tai vakavan vaaran uhalta. Ehdotetussa säännöksessä lapsen kasvuolosuhteisiin kohdistuu vakavan vaaran uhka, jonka johdosta ryhdyttäisiin toimenpiteisiin.

Ehdotettu säännös on nykyisessä muodossaan SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan liian väljä ja epäselvä, mikä lisää riskiä siitä, että säännöstä tulkitaan eri tavoin hyvinvointialueilla ja jopa yksittäisten sosiaalityöntekijöiden toimesta. Säännöksen väljyys ja epäselvyys on riski yhdenvertaisuuden ja asianosaisten oikeusturvan kannalta. Väljä, epäselvä ja siksi tulkinnanvarainen sääntely voi myös estää lasta ja perhettä saamasta tuen tarvetta vastaava avohuollon työskentelyä ja tukitoimia oikea-aikaisesti.

SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan lastensuojelun asiakkuuden edellytys on voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti ankkuroitava laissa nimenomaisesti säädettyihin syihin ja näistä syistä lapsen kehitykselle tai terveydelle aiheutuvaan kielteiseen vaikutukseen. Sääntelyn on oltava järjestön näkemyksen mukaan kokonaisuudessaan johdonmukaista siten, että asiakkuuden alkamisen edellytysten yhteys sosiaalihuoltolain muutosta koskevassa esitysluonnoksessa esitettyihin erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen kriteereihin ja ehdotuksen mukaisiin huostaanoton syyperusteisiin on selkeä ja ymmärrettävä lain sisäisen yhteyden vuoksi.

SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan lastensuojelun asiakkuuden kynnys on ehdotuksessa asetettu hyvin korkeaksi. Järjestön näkemyksen mukaan kynnys ”vakavan vaaran uhka” on niin korkea, ettei ehdotetun mukaisella lastensuojelun avohuollon työskentelyllä ja tukitoimenpiteillä voitaisi enää tosiasiallisesti estää lapsen kodin ulkopuolisen sijoituksen tarvetta. Tästä syystä järjestö ehdottaa, että lastensuojelun asiakkuuden edellytyksiä koskevan 8 §:n 1 momentti muotoillaan ensisijaisesti seuraavasti: ”Lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun hyvinvointialueen toimivaltainen sosiaalityöntekijä toteaa, että sosiaalihuoltolain mukainen tuki ja palvelut eivät ole sopivia ja riittäviä turvaamaan lapsen edun mukaisen huolenpidon toteutumista ja lapsen kasvuolosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen vaarantaa lapsen kehitystä tai terveyttä siten, että lapsi on erityisen suojelun tarpeessa.”

Esitysluonnoksessa on tuotu avoimesti esille, että lastensuojelun asiakkuuden alkamisen kynnys nostettaisiin lähelle nykyistä huostaanoton kynnystä. Näin ollen asiakkuuden edellytykset voitaisiin

toissijaisesti järjestön edellä esittämään ehdotukseen muotoilla esimerkiksi seuraavasti:
”Lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun hyvinvointialueen toimivaltainen sosiaalityöntekijä toteaa, että lapsen kasvuolosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen uhkaa vaarantaa vakavasti lapsen kehitystä tai terveyttä ja tämän lain mukainen avohuollon työskentely ja tukitoimenpiteet vastaavat lapsen tuen tarpeisiin ja ovat mahdollisia, sopivia ja riittäviä lapsen erityisen suojelun kannalta.”

Muilta osin ehdotettu säännös lastensuojelun asiakkuuden alkamisesta ja päättymisestä on SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan selkeä ja ymmärrettävä.

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän asiakasmitoituksen joustavoittaminen on kannatettava ehdotus, joka edistää lasten oikeutta saada erityistä suojelua oikea-aikaisesti.

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

SOS-Lapsikylän näkemykseen säännös sisältää lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävät selkeänä luettelona ja sitä voidaan pitää kannatettava.

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

Ei lausuttavaa.

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

SOS-Lapsikylän näkemyksen muutos on kannatettava ja lapsen erityisen suojelun kannalta myönteinen, koska ehdotus nopeuttaa päätöksen tekemistä lapsen tutkimusluvasta.

Kysymyksiä herättää kuitenkin se, tarkoittaako muu hyvinvointialueen toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija ehdotetun määritelmiä koskevan säännöksen 15 kohdassa mainittua johtavaa viranhaltijaa vain onko kyse muusta hyvinvointialueen toimivaltaisesta sosiaalihuollon viranhaltijasta? Jos kyse on johtavasta viranhaltijasta, tämän määritelmän käyttäminen säännöksessä on perusteltua. Jos taas on kyse muusta hyvinvointialueen sosiaalihuollon toimivaltaisesta viranhaltijasta, on tämäkin hyvä avata määritelmäsäännöksessä samoin kuin

täsmentää sitä, mikä on hänen yhteytensä ja asemansa suhteessa lapseen, jota koskevaa päätöstä hän valmistelee. Sääntelyn tulee vastata myös siihen, mistä ja millä oikeudella hän saa lasta koskevaa tietoa valmistelua varten ja tuleeko muun hyvinvointialueen toimivaltaisen viranhaltijan olla sosiaalityöntekijä.

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosäätelyä?

Osittain

Perustelut tiiviisti

SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan lastensuojelun päätöksentekomenettelyä koskeva sääntely on pääsääntöisesti selkeää.

Kysymyksiä herättää kuitenkin se, tarkoittaako muu hyvinvointialueen toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija ehdotetun määritelmiä koskevan säännöksen 15 kohdassa mainittua johtavaa viranhaltijaa vain onko kyse muusta hyvinvointialueen toimivaltaisesta sosiaalihuollon viranhaltijasta? Jos kyse on johtavasta viranhaltijasta, tämän määritelmän käyttäminen säännöksessä on perusteltua. Jos taas on kyse muusta hyvinvointialueen sosiaalihuollon toimivaltaisesta viranhaltijasta, on tämäkin hyvä avata määritelmäsäännöksessä samoin kuin täsmentää sitä, mikä on hänen yhteytensä ja asemansa suhteessa lapseen, jota koskevia yksilöpäätöksiä hän tekee. Sääntelyn olisi vastattava myös siihen, mistä ja millä oikeudella hän saa lasta koskevaa tietoa päätöksentekoa varten sekä siihen, tuleeko myös muun hyvinvointialueen sosiaalihuollon toimivaltaisen viranhaltijan olla sosiaalityöntekijä.

Ehdotetusta säännöksestä tai sen perustelusta ei myöskään ilmene, miten tehtävät jakautuvat lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja muun hyvinvointialueen toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan välillä. Ehdotetun säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa mainitaan vain ”eräissä asioissa”. Säännöksessä on kyse lapsen oikeusturvan kannalta merkittävistä päätöksistä, eikä päätöksentekotoimivaltaan saa siksi järjestön näkemyksen mukaan sisältyä epäselvyyttä.

Ehdotetussa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän päätöksentekotoimivaltaa koskevan säännöksen mukaan hän tekee päätökset 69 §:n 1 momentissa tarkoitetun aineen tai esineen poisottamisesta, kun lapsi on sijoitettu perhehoitoon. Lastensuojeluviranomaisten päätösten tulee aina perustua asiakasasiakirjoihin tehtyihin merkintöihin, jotka osoittavat säännöksen mukaisen toimen laillisten edellytysten täyttyvän. Asiakastietolain 17 §:n mukainen kirjaamisvelvollisuus ei kuitenkaan koske perhehoitajia. Minkä tiedon perusteella lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on siis ajateltu tekevän päätöksiä jälkikäteen aineen ja esineen poisottamista koskevassa asiassa silloin, kun lapsi on perhehoidossa ja perhehoitaja on jo ottanut pois aineen tai esineen?

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan ehdotus edunvalvojien palkkioiden ja kulukorvausten rajaaminen ja yhdenmukaistaminen valtioneuvoston asetuksella on perusteltu ja kannatettava.

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta sääntelykokonaisuudesta?

SOS-Lapsikylä pitää myönteisenä ja nyt voimassa olevaa sääntelyä selkeyttävänä sitä, että edunvalvojan määräämistä koskevista edellytyksistä ehdotetaan säädettäväksi erikseen. Järjestön näkemyksen mukaan edunvalvojan velvollisuus toimittaa käräjäoikeuden nähtäväksi rikosrekisteriote ennen edunvalvojaksi määräämistä on kannatettava ehdotus. Edunvalvojan tehtävään kuuluu tavata lasta säännöllisesti ja luoda häneen luottamuksellinen suhde, minkä vuoksi hänen rikostaustansa selvittäminen on perusteltua lapsen fyysisen ja psyykkisen koskemattomuuden ja kehityksen suojaamiseksi.

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Lapsen osallisuutta koskevat säännökset vastaavat pääosin voimassa olevaa sääntelyä edunvalvontaa koskevia säännöksiä lukuun ottamatta edunvalvontaa koskevia säännöksiä. SOS-Lapsikylän yhtyy esitysluonnoksessa (s. 36–37) todettuun: Lapsen oikeus osallistua ja vaikuttaa omiin asioihinsa ei käytännössä aina toteudu lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Puutteita esiintyy etenkin nuorempien lasten mielipiteen selvittämisessä tai huomioon ottamisessa, eikä mielipiteen vaikutus asiassa tehtyyn ratkaisuun välttämättä käy ilmi asiakirjoista. Myöskään lapsen oikeus saada tietoja mielipiteensä muodostamisen perustaksi ei aina toteudu. Sijaishuollossa olevan lapsen osallistaminen ja tiedollisten oikeuksien turvaaminen on toistuva tema paitsi lasten eduskunnan oikeusasiamiehelle tekemissä kante-luissa, myös oikeusasiamiehen lastensuojelulaitoksiin tekemillä tarkastuskäynneillä.

Edellä mainittuihin esitysluonnoksessa esiintuotuihin ongelmiin tulee SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan tarttua lisäämällä lastensuojelun työntekijöiden mahdollisuutta saada asiantuntevaa täydennyskoulutusta lapsen osallisuudesta ja sen käytännön toteuttamisesta sekä lainsäädännön että lapsen kohtaamisen näkökulmasta.

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

SOS-Lapsikylän näkemyksen ehdotettua asiakassuunnitelmaa koskevaa säännöstä tulee täsmentää ehdotettua avohuollon työskentelyä ja tukitoimia koskevilta osin siten, että se vastaa ohjausvaikutukseltaan lastensuojelulain 30 §:n sisältöä. Esitetystä muodossaan asiakassuunnitelmaa koskeva säännös on liian suppea, eikä säännöksen viimeisessä virkkeessä oleva epäselvä viittaus sosiaalihuoltolain 39 §:ään ole riittävä.

SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan hoito- ja kasvatussuunnitelma tulee tehdä myös perhehoidossa, eikä ehdotuksen mukaisesti vain laitoshuollossa, kun otetaan huomioon, että perhehoitajien toimivaltuuksia puuttua lapsen perus- ja ihmisoikeuksiin on äskettäin laajennettu. Myös apulaisoikeusasiamies on ratkaisussaan EOAK 8494/2020 pitänyt tärkeänä, että perhehoidossakin laadittaisiin erillinen hoito- ja kasvatussuunnitelma, joka toimii myös valvonnan välineenä. Näin ollen myös tavoite tehostaa perhehoidon valvontaa puoltaa järjestön näkemyksen hoito- ja kasvatussuunnitelman laatimista perhehoidossa. Tukena hoito- ja kasvatussuunnitelman laatimisessa voi olla perhehoidon tuen työntekijä tai lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Ehdotuksen mukaisesti avohuollon työskentely muodostuisi ensisijaisesti sosiaalityöstä ja sosiaaliohjauksesta, joilla lapsen ja perheen tilanteeseen ja tuen tarpeeseen on pyritty vaikuttamaan jo sosiaalihuoltolain mukaisessa asiakkuudessa. Lisäksi avohuollon tukeen sisältyisi ehdotuksen mukaisesti subjektiivisen oikeuden piiriin kuuluva toimeentulon ja asumisen turvaaminen ja lapsen ja perheen kotiin vietävinä tukitoimina lapsiperheiden kotipalvelu, lapsiperhepalvelu ja taloudellinen tuki sekä kodin ulkopuolella toteutuva ympärivuorokautinen perhekuntoutus. Ympärivuorokautista perhekuntoutusta lukuun ottamatta tukitoimet olisivat samat kuin mitä lapselle ja perheelle on järjestetty sosiaalihuoltolain mukaisessa asiakkuudessa, vaikkakin lapsiperhepalvelu olisi intensiteetiltään tehostettu.

Lapsen ja perheen näkökulmasta muutos asiakkuuden nimikkeessä ja tuen tasossa ei välttämättä näyttäydy mitenkään merkittävänä etenkin, jos he eivät ole kokeneet hyötyvänsä aiemmin järjestetystä saman sisältöisestä tuesta. Avohuollon vaikuttavuuden edistämiseksi lapsen erityisenä suojeluna järjestetyn lapsiperhepalvelun vähimmäisisällöstä on SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan säädettävä laissa.

Lapsen erityistä suojelua koskevan lain asiakassuunnitelmaa (35 §) koskevaa säännöstä tulee järjestön näkemyksen mukaan täsmentää siten, että se korostaa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän velvollisuutta varmistaa, että avohuollon asiakkaana olevalle lapselle järjestettävän lapsiperhepalvelun sisältö ja intensiteetti tosiasiallisesti vastaa lapsen ja perheen tuen tarpeeseen sekä turvaa tehokkaamman ja vaikuttavamman tuen lapselle ja perheelle. Lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijä tulee järjestön näkemyksen mukaan velvoittaa kaikissa tilanteissa määrittelemään avohuollon työskentelyn ja lapsiperhepalvelun sisältö, tarkoitus ja tavoitteet selkeästi ja täsmällisesti lapsen asiakassuunnitelmassa yhteistoiminnassa lapsen ja huoltajan kanssa.

SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan ympärivuorokautisen perhekuntoutuksen ensisijaisuutta lapselle ja perheelle järjestettävänä tukitoimenpiteenä on sääntelyssä korostettava, jotta lapsen

tuen tarpeeseen voidaan puuttua erityisen suojelun keinoin mahdollisimman tehokkaasti ja vaikuttavasti heti asiakkuuden alkuvaiheessa. Ympäri vuorokautiseen perhekuntoutukseen osallistuminen on tehtävä lapselle ja perheelle tosiasiallisesti mahdolliseksi siten, että käytännön esteet perhekuntoutukseen osallistumiselle poistetaan esimerkiksi turvaamalla perheen toimeentulo ja lemmikkien tai muiden kotieläinten hoito ympäri vuorokautisen perhekuntoutuksen ajaksi.

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

SOS-Lapsikylällä ei sinänsä vastusta kiireellisen sijoituksen jatkamista koskevan päätöksen keston lyhentämistä, koska lapsen sijaishuoltoa koskevat asiat on käsiteltävä kiireellisesti. Ehdotuksessa on lisäksi ehdotettu lastensuojelun asiakkuuden kynnyksen korottamista lähelle nykyistä huostaanoton kynnystä, minkä vuoksi on hyvin todennäköistä, että huostaanoton tarve voidaan selvittää ja riittävät tukitoimenpiteet kartoittaa 30 + 14 vuorokauden kuluessa.

Lapsen kiireellistä sijoitusta koskevaa sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi määräaikoja koskevan sääntelyn ohella myös siten, että pykälän 1 momentista poistettaisiin viittaus huostaanottokriteereihin, joista säädetään voimassa olevan lain 40 §:ssä.

Lastensuojelulain 38 §:n sanamuodossa ei kuitenkaan viitata huostaanottokriteereihin vaan lastensuojelulain 40 §:ssä mainittuihin huostaanoton syihin. Huostaanoton syyt liittyvät lapsen kasvuolosuhteeseen, huolenpidon puutteeseen ja lapsen käyttäytymiseen.

Säännöksen muuttaminen esitetyllä tavalla sisältää SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan riskin siitä, että ehdotettua säännöstä aletaan sen sanamuodon väljyyden takia soveltaa eri tavoin hyvinvointialueilla. Kiireellisen sijoituksen edellytys ehdotetussa muodossaan voi johtaa myös siihen, että säännöksen mahdollisesti voimaan tultua mikä tahansa syy, jonka vuoksi lapsen voidaan arvioida olevan välittömässä vaarassa, voi johtaa lapsen kiireelliseen sijoitukseen.

SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan lapselle aiheutuva välitön vaara kiireellisen sijoituksen syynä tulee ankkuroida aiemmin sääntelyn tavoin syihin, joista myös huostaanoton tarve voi johtua ja jotka ovat myös ehdotuksen mukaisia huostaanoton syitä. SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan säännöksen yhdenmukaisen soveltamisen ja lain sisäisen yhteyden kannalta on tärkeää, että siinä mainitaan kasvuolosuhteeseen, lapsen huolenpidon puutteeseen tai lapsen käyttäytymiseen liittyvät syyt, joista kiireellisen sijoituksen edellytyksenä oleva välitön vaara lapselle aiheutuu.

Edellä mainituista syistä lapsen kiireellistä sijoitusta koskevan säännöksen 1 momenttia tuleekin SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan täsmentää ja syyt, joista välitön vaara lapselle johtuu, tulee kirjoittaa lapsen kiireellistä sijoitusta koskevaan säännökseen auki esimerkiksi seuraavasti: ”Jos lapsi on välittömässä vaarassa lapsen huolenpidon tai muun kasvuolosuhteen puutteen tai lapsen oman käyttäytymisen takia, lapselle voidaan järjestää kiireellisesti sijaishuoltona hänen tarvitsemansa hoito ja huolto.”

Esitysluonnoksessa (s. 129) todetun mukaisesti muutoksella tavoiteltaisiin sitä, että päätös lapsen kiireellisestä sijoituksesta kohdentuisi nykyistä selkeämmin tilanteisiin, joissa lapsen hyvinvoinnin, kasvun ja kehityksen turvaaminen vaatii kiireellisiä ja välittömiä turvaamistoimia, eikä kiireellistä sijoitusta tulisi pääsääntöisesti käyttää lapsen pitkään jatkuneiden ja kumuloituneiden ongelmien katkaisemiseen ilman suoraa yhteyttä siihen hetkeen, kun kiireellinen sijoitus tehdään. Esitysluonnoksessa todetun mukaisesti tämä selkiyttäisi nykytilaa.

Todettakoon, että myös 1.1.2016 voimaan tulleella muutoksella tavoiteltiin samaa kaventamalla kiireellisen sijoituksen edellytyksiä siten, että se oli muutoksen jälkeen mahdollista ainoastaan silloin, kun lapsi on välittömässä vaarassa. Muutosta perusteltiin tuolloin sillä, että hallinto-oikeuksista saadun palautteen mukaan kiireellisiä sijoituksia käytetään tilanteissa, joissa kiireellisyyden kriteerit eivät täyty ja suunnitelmallisten huostaanottojen sijaan tehdään suunnitelmallisia kiireellisiä sijoituksia. Muutoksen tarkoituksena on vähentää kiireellisiä sijoituksia ja edistää lapsen edun mukaista yhdessä perheen kanssa tapahtuvaa suunnitelmallista työskentelyä lastensuojelussa. (HE 252/2006, s. 159–160)

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

Ei

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan huostaanoton ja sijaishuollon järjestämisen kynnyks on ehdotettu nostettavaksi liian korkeaksi. Huostaanoton kynnyksen nostaminen nykyisestä ehdotetulla tavalla voi järjestön näkemyksen mukaan johtaa yhtäältä siihen, että lapsi jää kokonaan vaille tarvitsemaansa sijaishuoltona toteutettavaa erityistä suojelua ja toisaalta siihen, että sijaishuoltoa ei järjestetä oikea-aikaisesti lapsen tuen tarpeisiin nähden, mikä voi johtaa siihen, ettei sijaishuollolla päästä sille asetettuihin tavoitteisiin.

Ehdotetun säännöksen mukaan avohuollon työskentelyä ja tukitoimia koskevan edellytyksen lisäksi huostaanottoon ryhtymisen edellytyksenä olisi se, etteivät lapsen tai huoltajan ensisijaisesti tarvitsemat muut sosiaali- tai terveydenhuollon palvelut olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon turvaamiseksi sopivia, mahdollisia tai jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Ehdotuksessa todetaan, että muutoksella tavoitellaan sitä, että huostaanottoon ei voitaisi ryhtyä tilanteessa, jossa lapsi tai huoltaja tarvitsisi ensisijaisesti muita sosiaali- tai terveydenhuollon palveluja, kuten esimerkiksi lastenpsykiatriasta tai nuorisopsykiatriasta hoitoa ja että sosiaali- ja terveydenhuollon

palvelujen puute ei voi olla lapsen huostaanoton ja sijaishuoltoon sijoittamisen perusteena, vaan lapsen ja huoltajan ensisijaisesti tarvitsemat palvelut tulee järjestää.

Lausuntoluonnoksessa sivulla 49 todetaan, että: ”Hoitoon pääsyn kriteerit, jonot ja palveluprosessit määräytyvät terveydenhuollon käytäntöjen mukaisesti eivätkä lastensuojelun arvioiman kiireellisyyden perusteella. Tämä vaikuttaa siten, että vaikka lapsen kuntoutuksen tarve tunnistettaisiin sosiaalityössä, lastensuojelu ei pysty vaikuttamaan palvelujen ajoitukseen, intensiteettiin tai toteutustapaan.” Myös ehdotetussa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtäviä koskevan säännöksen perustelussa todetaan, ettei sosiaalityöntekijällä ole toimivaltaa muiden hallinnonalojen palveluihin.

Edellä mainittu huomioon ottaen terveydenhuollon palvelujen asettaminen huostaanoton ja sijaishuollon järjestämisen edellytykseksi ilman terveydenhuollon viranomaiselle asetettua ehdotonta, tarvittaessa sanktionuhkaista, velvollisuutta järjestää lapsen tai huoltajan ensisijaisesti tarvitsema terveydenhuolto voi johtaa siihen, ettei lapsen erityinen suojelu toteudu lainkaan ja että lapsi jää kokonaan vaille tarvitsemaansa sosiaali- ja terveydenhuollon tukea ja apua. Lastensuojeluviranomainen voi vaikuttaa vain omaan toimintaansa, kuten esitysluonnoksessakin todetaan ja niin kauan kuin terveydenhuoltolakiin ei sisälly ehdotonta velvollisuutta järjestää terveydenhuollon palveluja lapselle tai huoltajalle, ehdotuksen mukainen terveydenhuollon palveluja koskeva edellytys on kohtuuton ja vastoin lapsen etua. SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan ehdotettu muutos vaarantaa lapsen subjektiivista oikeutta välttämättömään huolenpitoon sekä lapsen oikeutta erityiseen suojeluun ja voi johtaa tilanteisiin, joissa lapsi tippuu kokonaan julkisen vallan tuen ja avun ulkopuolelle.

Huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevaan säännökseen 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi kohta 2, jossa säädettäisiin siitä, että huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos edellä 38 §:ssä tarkoitettu läheisverkostosijoitus ei ole mahdollinen ja lapsen edun mukainen. Tällä muutoksella tavoitellaan läheisverkostosijoituksen ensisijaisuutta tilanteissa, jossa se on mahdollinen ja lapsen edun mukainen ratkaisu.

Läheisverkostosijoitusta koskevilta osin ehdotetun säännöksen perustelu on erittäin epäselvä ja ristiriitainen. Ehdotetussa säännöksessä käytetään termiä (läheisverkosto)sijoitus, joka yleensä viittaa lastensuojeluviranomaisen päätöksen perusteella tapahtuvaa lapsen sijoittamiseen läheisverkostoon joko avo- tai jälkihuollon tukitoimenpiteenä tai kiireellisesti sijoitettuna tai huostaanotettuna. Myös ehdotukseen sisältyvässä määritelmä pykälässä (2 §) sijoitus-sanaa käytetään yhteydessä, joka viittaa kyseisen lain mukaisiin viranomaispäätöksiin. Esimerkiksi edellä mainitun säännöksen kohdassa 4 todetaan, että kodin ulkopuolisella sijoituksella tarkoitetaan avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltona sijoitetun lapsen tai jälkihuollon tukitoimena sijoitetun nuoren hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella.

Esitysluonnoksessa todetaan, että tavoitteena on lapsen huostaanoton välttäminen tilanteessa, jossa läheisverkostosijoitus on mahdollinen ja että läheisverkostosijoituksen ensisijaisuutta korostetaan suhteessa huostaanottoon ja sijaishuoltoon sijoittamiseen. Ehdotettu muutos ei esitysluonnoksen mukaan kuitenkaan tarkoita sitä, että lapsen lähipiiriin kuuluvalla henkilöllä olisi subjektiivinen oikeus päästä lapsen perhehoitajaksi tai saada lasta sijoitetuksi luokseen, vaan keskiössä ovat ennen muuta lapsen oikeudet ja niiden toteutuminen. Esitysluonnoksessa todetaan myös, että ehdotukseen sisältyvä läheisverkostosijoituksen ensisijaisuuden painottaminen huostaanoton ja sijaishuollon vaihtoehtona voi lisätä sukulais- ja läheisperhehoidon osuutta sijaishuollossa.

Ehdotukseen sisältyvässä määritelmä pykälän 9 kohdan mukaan perhehoidolla tarkoitetaan perhekodissa toteutettavaa hoitoa ja kasvatusta kodin ulkopuolelle sijoitetuille lapsille tai nuorille.

Edellä todettu huomioon ottaen on hyvin epäselvää, mitä ehdotetulla sääntelyllä tarkoitetaan. Pitääkö edellytys läheisverkostosijoituksesta ymmärtää siten, että lapsi voidaan sijoittaa jatkossa läheisverkostoon vain avohuollon tukitoimenpiteenä, jotta huostaanotolta voidaan välttyä? Mahdollista toki on, että ehdotuksessa on käytetty erehdyksessä termiä läheisverkostosijoitus ja tarkoituksena on ollut täsmentää lapsen huollosta annettavan määräyksen suhdetta huostaanottoon (HE 252/2006, s. 150), jolloin lapsen huoltoa ja asumista koskevasta asiasta sovitaan tai päätetään lapsenhuoltolain nojalla. Henkilö, jolle lapsen huolto on uskottu vanhemman tai vanhempien ohella tai sijaan ja jonka luona lapsi asuu, ei ole perhehoitaja, eikä hän hoida ja kasvata lasta viranomaisen toimeksiannosta vaan tehtävä perustuu lapsenhuoltolain mukaiseen sopimukseen (7 §) tai tuomioistuimen päätökseen (9 §).

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeinen periaate on, että lasten etu tulee aina asettaa ensisijalle, kun tehdään heitä koskevia viranomaispäätöksiä, lakeja tai yhteiskuntapoliittisia ratkaisuja. Tästä periaatteesta ollaan kuitenkin SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan ehdotuksessa poikkeamassa niiltä osin kuin ehdotetussa kodin ulkopuolista sijoitusta koskevan säännöksen (59 §) toisessa momentissa todetaan perhehoidon olevan ensisijainen laitoshuoltoon nähden ilman sanamuotoon sisältyvää edellytystä lapsen edun mukaisuudesta ja sen arvioinnista.

SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan ehdotetun säännöksen sanamuoto tulee muuttaa vastaamaan ehdotuksen 60 §:n sanamuotoa, jossa todetaan, että laitoshoidon järjestetään, jos lapsen sijoitusta ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti perhehoidossa tai muulla.

Lisäksi kodin ulkopuolista sijoitusta koskevan säännöksen toisen momentin sanamuotoa tulee täsmentää siten, että se ilmaisee lapsen kodin ulkopuolisen sijoituksen ja siten myös perhehoitajan tehtävän perustuvan ehdotettuun lakiin. SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan on tärkeää, että lapsen kodin ulkopuolista sijoitusta koskevassa säännöksessä selkeytetään sitä, että perhehoitaja hoitaa nimenomaisesti kyseisen lain mukaista julkista hallintotehtävää. Samalla säännöksen yhteys kodin ulkopuolisen sijoituksen valvontaa koskevaan ehdotettuun 70 §:ään on selkeämpi.

SOS-Lapsikylä ehdottaa edellä mainitun perusteella, että ehdotukseen sisältyvä 59 §:n 2 momentti muotoillaan seuraavasti: Perhehoito on ensisijainen laitoshoitoon nähden, jos sen arvioidaan olevan lapsen edun mukainen ratkaisu. Lapsen sijoituksen järjestämiseen ja toteuttamiseen, lapsen asemaan perhehoidossa sekä perhehoitajan hoito- ja kasvatustehtävään sovelletaan tätä lakia. Perhehoitoon sosiaalipalveluna sovelletaan, mitä perhehoitolaissa säädetään.

SOS-Lapsikylä pitää merkittävänä puutteena sitä, ettei esityksessä ehdoteta muita muutoksia perhehoitoa koskevaan sääntelyyn, vaikka esitysluonnoksessa todetaan, että lastensuojelun perhehoitoa ja perhehoitajia koskevan sääntelyn uudistaminen on tunnistettu tärkeäksi. SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan perhehoitoa, perhehoitajia, perhehoitajien valmennusta, tukea ja täydennyskoulutusta sekä etenkin perhehoidon valvontaa ja ohjausta koskeva sääntelyn täsmentäminen olisi ollut ensiarvoisen tärkeää verrattuna nyt ehdotettuun sääntelyyn tilanteessa, jossa perhehoitajien toimivaltaa puuttua sijoitetun lapsen perus- ja ihmisoikeuksiin on laajennettu.

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitoshoido): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitusta sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan turvahenkilön tehtäviä ja toimivaltuuksia koskeva ehdotus on täsmällinen ja ymmärrettävä siten, että siinä erotetaan selvästi turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet hoito- ja kasvatushenkilöstön tehtävistä. Järjestön näkemyksen mukaan turvahenkilön läsnäolo voi lisätä lasten turvallisuudentunnetta laitოსolosuhteissa etenkin, kun turvahenkilö kuuluu laitoksen pysyvään henkilöstöön.

20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.

-

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Ratkaisu jälkihuollon asiakkuudessa olevien nuorten (18–22-vuotias) siirtämisestä sosiaalihuoltolain mukaiseen asiakkuuteen ehdotuksen mukaisesti on erikoinen siihen nähden, että jälkihuolto-oikeudesta ja sen sisällöstä säädettäisiin kuitenkin laissa lapsen erityisestä suojelusta. Sama pätee lapsiin niiltä osin kuin ehdotuksessa on todettu, että myös jälkihuoltoon oikeutettu lapsi voisi olla sosiaalihuollon asiakkuudessa jälkihuollon aikana.

SOS-Lapsikylän näkemyksen mukaan jälkihuolto sekä siihen liittyvä sosiaalityö ja ohjaus tulee säilyttää lastensuojelun palvelutehtävässä. Järjestö korostaa, että jälkihuollon järjestäminen ja toteuttaminen edellyttää laaja-alaista ymmärrystä lastensuojelun substanssista sekä ymmärrystä ja osaamista siitä, miten lapsuuden ajan kokemukset vaikuttavat etenkin itsenäistyvän nuoren tuen tarpeeseen ja sen luonteeseen sekä mahdollisuuteen kuntoutua jälkihuollon tuen turvin.

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantuloa koskevista säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

-

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUV) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUV-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

-

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

-

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

-

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

-

27. Vapaamuotoiset huomiot

-

